Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 224. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 19-го ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1955. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 224. VOL. LXII.

ҐЮЗ ОБІЦЯЄ БЕЗДЕФІЦИТОВИЙ БЮДЖЕТ ВЖЕ В ЦЬОМУ РОЦІ

БЕЗДЕФІЦИТОВИЙ БЮДЖЕТ ЗАПРОЄКТОВАНИЙ І НА НАЙБЛИЖЧИЙ ФІНАНСОВИЙ РІК; СПРАВА ЗМЕНШЕННЯ ПОДАТКІВ ЩЕ НЕВИРІШЕНА

Геттисбург, Па. — Директор бюджету Ровленд Р. Ґюз конферував із президентом Айзенгавером про видатки ЗДА в найближчому фінансовому році, який почнеться 1 липня 1956 року, і після конференції заявив журналістам, що уряд змагає до того, щоб бездефіцитовий бюджет можна було осягнути не тільки в найближчому фінансовому році, але вже і в цьому фінансовому році, який кінчається 30 червня 1956 року. Але Ґюз відмовився сказати, що збалансований бюджет можна буде осягнути вже в найближчому фінансовому році одночасно зі зменшенням податків. Деякі члени уряду думають, — до них належить і секретар скарбу Джордж М. Гомфрі, що можна буде осягнути бездефіцитовий федеральний бюджет в найближчому фінансовому році, який ухвалюватиме нова сесія конгресу, яка починається в січні 1956 року. Ґюз конферував із Президентом в тимчасовому Білому Домі, який влаштовано в будинку поштового уряду в Геттисбурґу. Конференція тривала одну годину, і під час неї обговорювано федеральні видатки в різних ділянках державних потреб. Бюджет на цей фінансовий рік виносить приблизно 63 більйони. долярів. Ґюз передбачає, що і в 1956-1957 рр. федеральні видатки виноситимуть приблизно таку саму суму. Вліті цього року передбачали, що дефіцит в цьому фінансовому році 1955-1956 виноситиме 1,700,000,000 долярів, але збільшені податкові прибутки і ощадність в федеральних видатках допомогуть зліквідувати цей передбачуваний давніше недобір і тому цього фінансового року можна буде мати перший бездефіцитовий бюджет, якого вже не було довгі роки. Ґюз підкреслив, що в проєктуванні бюджету брали до уваги такі два пункти: 1. Ми плянуємо бездефіцитовий бюджет вже в цьому році, а також в найближчому фінансовому році. 2. Але уряд зовсім не думає змагати до збалансованого бюджету при допомозі зменшування видатків на оборону країни, бо цих видатків не вільно зменшувати. Цьогорічні видатки на оборону виносять коло 34 більйонів долярів, як це недавно обрахував секретар оборони Чарлз Е. Вилсон. Ґюз сказав, що невдача в Женеві не матиме впливу на оборонний бюджет ЗДА, бо ця країна в видатках на свою оборону не керується тимчасовими критеріями, тільки діє з довготерміновим плянуванням, яке має на цілі збройні сили оборонні сили ЗДА. Ґюз відмовився сказати журналістам, який бюджет уряд предложить на найближчій сесії Конгресу. Не хотів також певно заявити, чи буде проєктоване зменшення податків, хоч і натякнув, що уряд радо запроєктує зменшити податки, якщо прибутки державної скарбниці на це дозволять. На конференції у Президента був і секретар торгівлі Сінклер Вікс, який перший раз бачився з Айзенгавером від часу, як він занедужав.

ПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР КОНФЕРУЄ В ГЕТТИСБУРҐУ

Президент Айзенгавер вітається перед входом до свого тимчасового бюра в Геттисбурґу з секретарем торгівлі Сінклером Віксом. З правого боку бюджетовий директор Ровленд Ґюз. Між Президентом і Віксом стоїть ґеттисбурґський поштмастер — Лоренс Ойлер.

Демократи домагаються „активного, а не напівемеритованого" президента

Вашингтон. — Член Крайового Демократичного Комітету, посадник Питсбурґа Дейвід Л. Лоренс, заявив на демократичному прийнятті в Вашингтоні, що З'єдиненими Державами „не може управляти напівемеритований президент, а на цім посту мусить бути дійсно активний президент." Республіканська Партія — сказав Лоренс — не має внутрішньої сили, щоб перемогти лихо, яке її зустріло, і тепер охоплена панікою внаслідок серцевої недуги Айзенгавера. Республіканці говорять про зменшення тягару і обов'язків президента, але ж ці обов'язки — „це не звичайна рутинова праця, бо президент мусить вирішувати такі важливі справи, яких не вирішує ніхто інший у світі." Лоренс твердив, що він, „як кожна порядна людина, сподівається, що Айзенгавер вповні видужає" і його лікарі скажуть йому, чи він зможе кандидувати. Своє рішення повинен Айзенгавер вчасно подати до публічного відома, щоб обидві партії могли „інтелігентно приготовитися до того змагання, яке стоїть перед нами". Лоренс гадає, що республіканці матимуть невдачу тому, що вони всі свої надії зв'язували з Айзенгавером, і тепер не мають нікого, кого можна було б поставити на місце, яке, можливо, не схоче зайняти Айзенгавер.

Гомфрі твердить, що республіканці дали народові віру в добробут

Лос Анджелес, Каліфорнія. — Секретар скарбу Джордж М. Гомфрі, промовляючи на республіканському прийнятті, заявив, що довір'я до чесноти республіканського уряду є найважливішим фактором того, що в країні панує небачений досі добробут, і що існує стабільність американської валюти. Внаслідок цього, сказав Гомфрі, „ми знову мусимо мати республіканський уряд". Секретар скарбу підкреслював такі успіхи республіканців в ділянці економічної країни: 1. Уряд зредукував дефіцит і вже може думати про бездефіцитовий бюджет. 2. Зменшено податки для всіх категорій податкоплатників. 3. Урегульовано справу кредитів. 4. Покищо уряд не може зменшувати державної заборгованості, але принаймні федеральні борги не зросли. Гомфрі підкреслював, що в країні є 65,500,000 затруднених і тільки 2,100,000 безробітних, а все це осягнув Айзенгавер.

Кензаський губернатор повчає республіканців, як виграти вибори

Ню Йорк, Н. Й. — Кензаський республіканський губернатор Фред Голл, промовляючи на прийнятті в Ню Йорку, заявив, що першою умовою, щоб виграти найближчі вибори є, щоб республіканці підтримали філософію і програму Айзенгавера. На жаль, сказав Голл, деякі республіканці не зважають на те, чого хоче Айзенгавер і ті американці, які за нього голосували в 1952 році. Губернатор Голл не назвав жадних прізвищ, але його слова відносилися очевидно, до сенатора Вільяма Новленда і губернатора Дж. Б. Лі з Юти, що спричинюють клопоти Айзенгаверові. Голл закликав республіканців підтримувати робітників та фармерів і пізнати їхні домагання, а не тільки говорити, що робітникам „ніколи не було так добре як тепер". На думку Голла, ніхто ніколи не виграв виборів, говорячи народові, що йому добре живеться і не прислухаючись до того, чого сам народ хоче. Республіканці „повинні вийти зі своїх клюбів на головні вулиці міст.

В летунській катастрофі згинули 52 особи

Сіетл, Вашингтон. — З летовища „Боїнг" вилетів літак, на якому було 66 вояків, чотири члени залоги, одна жінка і двоє дітей, і налетів на дім, який стояв недалеко летовища та загорівся і розбився. Покищо підрахували, що найменше 52 особи згинули в цій катастрофі. Негайно після катастрофи прибули на місце цього нещасливого випадку амбулянси. Перші вісті повідомляли, що понад 20 осіб перевезено до шпиталю. Ті вояки, які летіли цим літаком, щотільки прибули кораблем „Генерал Р. Л. Гавзі", який попереднього дня причалив до порту в Сіетл. Згорів також і дім, на який налетів літак, в домі були чотири особи. Припускають, що всі мешканці дому вбиті. Шериф повідомляє, що з розбитого літака залишився тільки хвіст. Катастрофа сталася в перших годинах в п'ятницю, і немає ближчих подробиць про неї.

● У Транспортовому Уряді в Ню Йорку виявляють можливість перевозити пошту не авіонами, а вагонами підземки, бо на вулицях великий рух і через це збирання пошти та перевезення її до окремих поштових урядів спізнюється.

Інж. О. Бойдуник на відвідинах у ЗДА

З Ню Йорку повідомляють, що відомий український діяч в Европі, член Проводу Українських Націоналістів інж. Осип Бойдуник, приїхав в середу цього тижня до Ню Йорку на відвідини. Інж. О. Бойдуник, що в половині у. р. зрезиґнував з посту голови Української Національної Ради, не погоджуючись з політикою УНРади у відношенні до Американського Комітету, приїхав на запрошення Центральної Управи Організації Державного Відродження України.

В АМЕРИЦІ

● Трирічного хлопчика Стівена Деммена з Іст Медов, Лонг Айленд, який пропав ще 31 жовтня, шукає поліція по всіх стейтах ЗДА, розіславши його світлину всім поліційним станицям.

● 30-річний Едвард Стенлі з Смит Велей, Невада, застрелив на полюванні оленя і підійшов до нього, щоб підрізати йому до горло. Олень останній раз повернув головою, внаслідок чого рушниця вистрелила і поранила мисливця в коліно.

● Едвард Корсі, бувший урядовець у справах імігрэції, заявив, що „імігрэційні закони будуть одним із основних гасел під час виборів, і що Конгрес злібералізує імігрэційний закон Волтера — МекКаррана".

● У каледжі Педукаг, Кентокі 10 дівчат з'явилися одного дня до кляси в коротких штанцях і хлоп'ячих блюзах, проти чого запротестували хлопці. Наступного дня в кляси самі хлопці з'явилося 20 дівчат. Хлопці зареагували на це тим, що прийшли до кляс в спідничках і дівочих блюзах.

● У Геттисбурґу 16 листопада була така густа мряка, що президент Айзенгавер не міг поїхати з фарми до міста, де знаходиться його тимчасова канцелярія. Усі державні справи полагоджував на своїй фармі.

● Бордон Стівенсон, один із трьох синів Адлея Е. Стівенсона, який служить при війську на Гонолюлю, заявив, що „твердо підтримує свого батька", хоч в серпні цього року був проти того, щоб батько кандидував на президента.

● Нюйоркська поліція веде слідство, щоб виявити мотив, задля якого невідомий вбивник застрелив 32-річну власницю салону краси Ме Ганцо в її клінтику — 25-річну Кетлін М. Ігел. Цей злочин стався на Квінсі, Ню Йорк, в приміщенні бриджового клюбу, яке в день займала панна Ганцо.

Доллес звітує Президентові про безуспішні розмови в Женеві

Геттисбурґ. — Державний секретар Джан Фостер Доллес відбув півторагодинну розмову з президентом Айзенгавером, під час якої звітував йому про вислід Женевської конференції міністрів закордонних справ. Розмова відбулася на фармі Президента і разом з Доллесом брав у ній участь державний підсекретар Герберт Гувер, мол. Склавши звіт, Доллес обговорив з Президентом зміст і напрямні своєї промови до американського народу, заплянованої на п'ятницю 19 листопада ц. р. В п'ятницю ранком перед своїм виступом по радіо Доллес говорив ще раз із Президентом. Про зміст розмов державного секретаря з президентом Айзенгавером не проголошено ніякого повідомлення. В п'ятницю ранком після конференції з Доллесом Президент конферував з головою Комісії Атомової Енергії Люїсом Л. Стравсом та головним командантом союзних збройних сил в Европі ген. Алфредом Ґрунтером. Журналістам заявив Доллес після свого прибуття з Европи, що у своїй радіовій промові він говоритиме про те, чи треба чекати повороту „холодної війни" чи ні. Дехто супонує, що державний секретар не вважає вислідів Женевської конференції цілком неґативними і вірить, що немає підстав сподіватися повороту „холодновоєнних часів". В одній із розмов, Доллес мав натякнути, що він має куди ясніший погляд на шляхи й методи совєтської дипломатії, як мав його перед Женевською конференцією. У зв'язку з тим у політичних колах запитують, скільки таких лекцій мусітимуть одержати керівники американської закордонної політики, щоб зорієнтуватися якслід в цілях совєтської дипломатії.

Ізраїль хотів би одержати від ЗДА турбомоторові літаки, тяжкі танки, кораблі й іншу зброю

Вашингтон. — Ізраїльський уряд звернувся до З'єдинених Держав з проханням доставити Ізраїлеві 40 до 50 турбомоторових літаків, кораблі для оборони перед підводними човнами, тяжкі танки і протитанкову та протилетунську зброю. Все це мало б коштувати вже 40 мільйонів долярів. Ізраїль хотів би одержати цю зброю по найнижчій ціні. З ізраїльського боку підкреслюють, що скількість вимаганої Ізраїлем зброї наполовину менша від тієї скількости, що її одержав Єгипет від совєтського бльоку. Ізраїльська амбасада відмовилася подати до відома докладний список вимаганої зброї, заявляючи, що такий список одержав державний департамент ЗДА і що його тепер студіюють відповідні фахівці.

Совєти противляться ревізії чартеру Об'єднаних Націй

Об'єднані Нації. Совєтський Союз спротивився ревізії чартеру Об'єднаних Націй, заявивши, що конференція про його ревізію „пошкодила б консолідації взаємного довір'я між народами". Водночас Совєти використали нагоду для нової атаки проти З'єднаних Держав, де, що, мовляв, вони вносять „незгоду" між членів ОН. На цю тему совєтський репрезентант Василій Кузнєцов виголосив промову на Генеральній Асамблеї, спротивившись рішучо пропозиціям ЗДА скасувати право вета при виборі нових членів ОН та поширити компетенції ОН в справах атомової енергії. Він заявив, що Совєтський Союз голосуватиме проти створення комісії ОН для розгляду згаданих проєктів, хоч би навіть та комісія мала працювати щойно в найближчій сесії. Кузнєцов знову виступив в обороні комуністичного Китаю і Зовнішньої Монголії, які, мовляв, мають „повне право" засідати в Об'єднаних Націях, та атакував Америку, що вона „порушує чартер ОН", не допустивши до цього часу до ОН китайських комуністів.

Султан Марокко дістав листа від Президента

Рабат. — Султан Мохаммед бен Юсеф, який в минулу середу вернувся на султанський престіл в Марокко після 27 місяців, переведених на засланні, мав прийняти в п'ятницю 18. ц. м. представника ЗДА Джулієса Голмса, що одержав для передачі султанові окремого листа від президента Айзенгавера. Президент вітає в цьому листі султана з його поворотом на престіл і висловлює його народові і країні бажання розвитку. Авдієнція американського посла в марокканського султана має тому особливе значення, що ЗДА побудували на терені Марокко 3 великих летовища й розбудували портові споруди, але все це сталося тільки на основі договору з Францією. Султан Мохаммед бен Юсеф дав зрозуміти, що він невдоволений таким станом і що проситиме французький уряд дати йому в цій справі всі потрібні інформації. Американські чинники переконані, що султан не ставитиме від себе ніяких застережень щодо американських стратегічних баз на терені Марокко.

УРОЧИСТИЙ ПОВОРОТ БЕН ЮССЕФА ДО МАРОККО

Безчисленна юрба марокканців вітала з захопленням султана Мохаммеда Бен Юсефа після його приїзду до північно-африканської пристані Рабат.

ЗАХІДНЯ НІМЕЧЧИНА ПРИСПІШУЄ ТВОРЕННЯ АРМІЇ

Бонн. — Західньо-німецький уряд рішив приспішити темпо організування нової армії і тому вже 13 і 14 грудня ц. р. парлямент займеться т. зв. вояцьким законом. Той законопроєкт передбачує набір 150,000 професійних вояків, які мають стати „твердим ядром" нової пів-мільйонової армії, охоплюючи м.і. весь вишкільний персонал. Покищо законно вільно покликати до нового німецького війська тільки 6,000 осіб, які служили б в різних спеціяльних місіях, але поза регулярними військовими формаціями. Щойно після ухвалення „вояцького закону" про набір 150,000 професійних вояків, буде внесений законопроєкт про першу загальну рекрутацію, яка виповнила б приписане паризьким пактом число пів мільйона. Поруч із „вояцьким законопроєктом" парлямент займеться вже кілька днів раніше, бо 8 і 9 грудня, двома іншими військовими проєктами, а саме: договором поміж ЗДА й Західньою Німеччиною про доставу з Америки зброї й всякого виряду для нової західньо-німецької армії, та додатковим військовим бюджетом для покриття видатків, зв'язаних із організацією нової армії на найближчий рік. У кругах приспішення нової армії існує теж проєкт включити в ту нову армію дотеперішні американські й англійські робітничі батальйони, існуючі на терені Західньої Німеччини. Вони обслуговують американську й англійську військову силу в Західній Німеччині. Американські робітничі батальйони нараховують коло 120,000 осіб, а англійські коло 40,000. Американські й англійські чинники ставляться до цього останнього проєкту скептично, бо його реалізація створила б для американських і англійських збройних сил в Німеччині поважні труднощі, з небезпекою, що треба би або вислати до Німеччини більше американського війська і затруднювати його також для робіт, що їх виконують тепер робітничі батальйони, або зредукувати теперішнє піхотне військо в активній службі, призначивши частину до виконування технічних допоміжних функцій. Рішення західньо-німецького уряду, щоб приспішити програму творення нової армії і тому покликані міжнартійні наради, щоб запевнити згори потрібну більшість в парляменті згаданим законопроєктом, прийшло внаслідку невдачі Женевської конференції, бо західньо-німецькі політичні чинники прийшли до висновку, що у найближчих переговорах з Совєтами німці мусять мати за собою той арґумент, яким є військова сила, бо Совєти, мовляв, такий арґумент шанують найбільше, — пишуть німецькі часописні коментатори.

Прем'єр Ірану ранений в атентаті

Тегеран. — Релігійний фанатик виконав атентат на прем'єра Ірану Гуссейна Алю, але прем'єр врятувався, діставши тільки легку рану в голову. Атентатчик, 32-літній Мозаффар Алі Зульгадел, який стріляв до прем'єра, схоплений поліцією зізнав, що він прибув із недалекого від Тегерану села спеціяльно для того, щоб виконати атентат. Він, мовляв, почував, що теперішній уряд Ірану не тримається строго приписів корану і тому він, атентатчик, приїхав до столиці країни розпочати боротьбу в обороні легковаженої релігії. Атентат виконано в мошеї під час похоронної церемонії для померлого члена іранського парляменту Аш'ані. В тій самій мошеї в 1951 році вбито стрілами тодішнього прем'єра генерала Алі Размару. Прем'єр Гуссейн Аля сам всів до авта, що завезло його для перев'язки до шпиталю, після чого заразом повернувся до будинку уряду, звідки телефонував шахові, що він цілий і здоров. Прем'єр Гуссейн Аля був в рр. 1945-50 іранським амбасадором в Вашинґтоні, потім якийсь час міністром закордонних справ. Він веде виразну про-західню політику й відомий, як противник Совєтів. Саме в минулому місяці Іран приступив до т. зв. Багдадського пакту, до якого належать Англія, Туреччина, Ірак і Пакістан.

Пакістан дістане від Америки дальших 20 мільйонів

Карачі. — Американський уряд погодився дати Пакістанові додаткову допомогу у висоті 20 мільйонів долярів для розбудови пакістанських летовищ, портів і шляхів. Переговори в цій справі велись від кількох місяців, але щойно тепер опрелюднено їх успішний кінець, при чому заповіджено візит до Пакістану у зв'язку з цією справою генерала Талі. Цей останній є шефом мільського інженерного корпусу в середземному обширі і керував будовою американських летунських баз в північній Африці. Він керуватиме задуманими роботами в Пакістані, але у відповідній умові підкреслено, що всі ті публічні роботи, що їх тепер фінансуватиме Америка, заплановані для користування летовищами, портами і шляхами — Пакістаном, а не Америкою. В шести останніх роках, кінчаючи 30 січня ц. р., Пакістан дістав від Заходу готівкою, збіжжям і машинами 363 мільйони долярів, при чому, крім Америки цю допомогу дали Пакістанові також Англія і Канада.

В СВІТІ

● Англійський Апеляційний Суд, спираючись на законі 1705 року про наслідство потомків княжни Софії, внучки короля Англії Джеймса I, вжав вияснення, за яким коло 400 членів майже всіх пануючих домів в Европі можуть старатися за англійське громадянство. Не підпадають під це виснення князі Монако і Ліхтенштайну та король на вигнанні Петро югославський і Михайло румунський. Але це виснення стосується м. і. королів Греції, Бельгії, королева Голляндії та монархів Швеції, Норвегії і Данії. Що нейтральність стосується лише участі в можливій новій війні, але не в політичних та ідеологічних суперечках.

● В Австрії розпалився гострий спір поміж партіями і всередині партій за зміст наявності її Московію нейтральности. Канцлер Рааб вважає, що прийнятий австрійським парляментом закон про нейтральність, сформульований дуже загально, заборонює пресі й радіовисильням займати різке становище супроти Заходу чи Совєтів у спірних справах. Такий погляд викликав гострі протести в усій австрійській пресі, яка вважає, що нейтральність стосується лише участі в можливій новій війні, але не в політичних та ідеологічних суперечках.

● Султан Мохаммед V вернувся до Марокко з Франції двома літаками: в одному з них летів він сам і його два сини, а в другому — його дві „законні" за мохаммеданським звичаєм жінки та 21 „конкубін". Ці жінки їздили з ним і на заслання, спершу на Корсику, а потім на Мадаґаскар.

● Французька комуністична партія виключила з своїх рядів, як „ренеґата, ворога партії і працюючої кляси", 44-літнього Авґуста Лекера, третього з черги найвищого достойника цієї партії, який ще недавно мав шанси стати наступником Тореза, партійного лідера. Ще в березні мин. року заявлено йому „ухили", які полягали в тому, що він, замість прийняти. вплив на себе, мав відвагу сказати, що весь провід комуністичної партії Франції винен в занепаді партійних впливів.

СВОБОДА — SVOBODA
Український щоденник — UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ОЦІНКА І ДІЙСНІСТЬ

У цьому і в двох попередніх числах „Свободи" надруковано репортаж із розмови з одним українцем, який припадково опинився між німецькими репатріянтами, що їх в останньому часі звільнено з совєтських концентраційних таборів і перевезено на територію Західньої Німеччини. Репортаж цей, написаний безсторонньо і речево, без зайвих фраз і забарвлення, подає виключно те, що оповіла людина „з того світу" про свої переживання і спостереження. Три короткі статті з тієї розмови — це тільки найсуттєвіше з неї, це тільки окрушина того, що можна було б сказати і написати. А все ж таки до яких далекойдучих висновків можна прийти на підставі сказаного і переповідженого!

Передані нашим земляком твердження про совєтські концентраційні табори та відсоток українців у них і про їх поставу, як і загальні твердження про положення в Совєтському Союзі, покриваються в загальному з подібними твердженнями інших поворотців, не тільки приятелів, але й противників. Але найбільше, що вражає в твердженнях нашого земляка, — це велика розбіжність в тому, як наші брати за залізною заслоною оцінюють свою політичну еміґрацію та який є фактичний її стан, і навпаки, як розбіжно з дійсним станом оцінює еміґрація положення і поставу своїх братів за залізною заслоною. Розбіжності ці є величезним і, на жаль, заслуженим докором для еміґрації.

Як виглядають ці розбіжності в світлі того, що говорить наш „репатрійований" земляк? Згідно з його твердженнями — український нарід продовжує боротьбу. Продовжує її такими методами й засобами і в таких розмірах, що їх диктують йому жахливі обставини. Моральна постава українських народних мас у цій боротьбі справді героїчна. Сама боротьба українського народу за визволення має найширший відгомін і справді променює на всі простори совєтської тюрми народів, і інші народи зв'язують з тією боротьбою головні надії на своє визволення. Українська боротьба на всіх ділянках життя не обмежується ані до самої України, ані до поодиноких її областей. Вона ведеться практично на всьому просторі совєтської імперії, де тільки перебувають українці, включно з концентраційними таборами і в'язницями. Ці інформації передають, як згадано, також інші поворотці з совєтського пекла. Це є факти.

Як же ставиться до цих фактів і як оцінює їх українська політична еміґрація, і як ставимось до них ми, американські українці? В більшості ми робимо з того предмет всіляких партійно-групових торгів, у яких сама Україна та її визволення сходять на якийсь другорядний плян. У такій партійно-груповій метушні та в партійних антагонізмах еміґраційна маса затрачує всякий реалізм України та її змагань, починає щораз більше байдужніти і розгублюватись, знеохочуватись і відставати від українства, а на партійних побоєвищах залишаються партійні лідери все більше й більше осамітнені. Еміґраційні партії не були б жадним лихом, навпаки, вони були б навіть побажані в перегонових змаганнях до мети, якби не осквернювали образу України та не спекулювали патріотичними фразами для своїх маленьких цілей. Єдиним відрадним явищем на тому „чисто політичному" тлі української еміґрації є все ж таки її вітальність, є наявність великої енерґії, хоч часто й надармо витрачуваної, є гін до творчости і направду великий та всебічний потенціял, що не знидів ще досі, але легко зможе знидіти на довшу мету, якщо не буде відповідно використаний і відповідно спрямований.

Друга розбіжність в оцінці і фактичному стані — це у відношенні наших братів до української еміґрації. Вони думають, що еміґрація об'єднана ,що всі її зусилля скеровані виключно на допомогу Рідному Краєві та що ті зусилля мають великі успіхи в західньому світі. Цими переконаннями наші брати за залізною заслоною скріплюють свою моральну силу, зв'язують з ними свої надії, а хто твердить інакше, того вважають за свого ворога, вважають за большевицького аґента. І чи в світлі такої оцінки та фактичного стану не є українська еміґрація ворогом свого власного народу? Чи міг би цей нарід скріплювати свою моральну силу партійною еміґраційною боротьбою, яка часто переходить навіть межі пристойности? Чи міг би український нарід повірити, що багата й щаслива українська спільнота в Америці спромагається скласти заледве кількадесят тисяч долярів до Народного Фонду річно?

Такі і подібні рефлексії насувають розповіді нашого „репатрійованого" земляка. Рефлексії ці, коли мова про еміґрацію, можуть бути перебільшені в песимізмі, але вони повинні промовити до нашого сумління, до нашого розуму і до нашої кишені. На добрі діла ніколи не запізно, і ми могли б виправдати ту високу оцінку, яку дають нам наші брати за залізною заслоною, і ті надії, що їх вони з нами зв'язують, якби тільки того щиро хотіли.

ПО ДВАНАДЦЯТИ РОКАХ...

III[1]

Значення УПА і підпілля

У нашій розмові з А. Білинським ми робимо спробу загальної оцінки значення УПА і підпільної боротьби для справи українського визволення. На моє питання він дає довшу відповідь, що її провідні думки такі: боротьба УПА змобілізувала найширші кола українського населення, а її носієм стали головно прості люди, селяни і робітники. Відсоток інтеліґенції був радше малий, на що склалося ряд об'єктивних причин. Всенародність української визвольної боротьби — найкращий доказ органічности ідеї боротьби за українське визволення, що є масовим рухом, а не концепцією, прищепленою горсткою інтеліґентів. Масова участь селян і робітників в українській визвольній боротьбі була загальновідома в цілому СССР, і це був, між іншим, той момент, що викликав серед інших народів, а в тому числі і росіян, справжній подив, мовляв іде про волю народу. Тут не допомагала большевицька пропаґанда про „буржуазних націоналістів", „капіталістичних акул" і т. п., бо наявна дійсність говорила твердою мовою фактів.

Боротьба УПА і підпілля — як продовжує мій співрозмовець — дала зразки дійсно безприкладного геройства, що голосним відгомоном пролунало по цілому СССР. До 1949 р. навіть в глибокій Росії доходили вістки про дії УПА. Жінки совєтських достойників, що виїхали були з ними на окупацію Західньої України, оповідали страхіття про акції УПА. А в концентраційних таборах Білинський мав змогу розмовляти з засудженими „істеребітелями", членами спеціяльних каральних відділів МҐБ, що за якісь провини попали до табору і що в 1947-49 рр. брали участь в нищенні УПА. Вони не мали слів подиву для свого вчорашнього ворога з рядів УПА, оповідали про геройські їхні діла і бідкалися, що тоді, коли простий вояк УПА знає, за що б'ється і гине, у них завжди панувала в тому відношенні пустка і не раз глупо почували себе в боротьбі.

Те, що сьогодні весь СССР знає про українську визвольну боротьбу, що для неросійських народів в СССР Україна стала одинокою надією, на яку вони орієнтуються, врешті те, що зламано міт всемогутности совєтського режиму — все це велика заслуга боротьби українського підпілля і дій УПА. На шляху цієї боротьби були зложені величезні жертви крови, але вони не пішли надармо. Вони потрясли Україною і навіть цілим СССР своєю рішучістю, масовістю і геройством. Та як іде про Україну, то, для прикладу, визвольна боротьба на західніх і центральних землях знайшла широкий відгомін і відповідну реакцію на Кубані.

Дивлячись з перспективи простору, а тепер і часу, на визвольну дію УПА і підпілля, Білинський вважає, що вона стала переломовою точкою найновішої української історії, умасовила ідею боротьби за українську національну державу і поглибила віру народу у свої сили. Без цієї боротьби наші шанси на остаточну перемогу і вигляди на успішне перетривання російсько-большевицької окупації були б зменшились, а цілий ряд поступок збоку режиму українському народові були прямим її наслідком. Тут мається на увазі припинення русифікаційної акції в західніх областях України, у формах, що були започатковані зараз по закінченні війни, далі своєрідна лібералізація на відтинках культури і побуту. Російський большевизм вміє респектувати тільки силу. В українському випадку ця сила була продемонстрована в дійсно великих розмірах, і хоча терор режиму унеможливив її повну перемогу, все ж масовість, рішучість і боєготовість української визвольної боротьби, а зокрема її всенародність змусили числитись з нею, як з великим політичним реалізмом. Просто висловившись, справа виглядає так: українці, як нація, є сьогодні вже в такій мірі свідомі, що їх не можна зрусифікувати, їх бажання власної державности завелике, щоб заспокоїти їх третьорядними, культурницькими поступками. Звідси — формальне визнавання української державности. І врешті, третій і найважливіший момент: українці є зачисельні, щоб можна було дозволити собі на їх ліквідацію подібно, як це зроблено з маленькими народами (татари, чеченці), чи як це переводиться в балтійських країнах. Один приклад: большевики добре знають, що українські в'язні на Воркуті чи в Караґанді — це вічна небезпека для них, що ці сотні тисяч тільки чекають нагоди схопити зброю в руки і маршувати на Москву. Перевиховати їх, вбити пропаґандою їхню ідею боротьби за державу — безвиглядна справа. Зосталася б ще одна можливість, з якої большевики радо скористали б — фізична ліквідація. Але зліквідувати українців на Воркуті це значить призвести до того, що в Ленінграді спиниться відразу велика кількість заводів, які працюють на воркутському вугіллі, видобуваному українцями. Подібно виглядає справа й на інших відтинках.

Проблема сусідів і майбутнє

В совєтських концентраційних таборах дозріває серед польських, угорських, балтійських і кавказьких в'язнів зрозуміння вирішного значення української державности для майбутнього їхніх народів. Треба було досвіду останніх десяти років, щоб представники цих народів зрозуміли, що без незалежної України нема незалежности Польщі, Угорщині і т. д. Коли йде про польсько-українські відносини між в'язнями по таборах, Білинський називає їх цілком поправними, вільними від історичних обтяжень і спрямованими на шукання спільної мови на завтра. Подібно мається справа з угорцями, балтійцями і румунами. Серед критично думаючих українських в'язнів і навіть серед широкого загалу панує погляд, речником якого є теж Білинський, що наше політичне майбутнє — в тісному союзі з білорусами, балтійцями і поляками. Його концепція зводиться до створення сильного бльоку згаданих народів, що міг би спертися на відповідну велику власну силу і обороняти свою незалежність від зазіхань ворогів. До історії мусить перейти заложення, що навколо нас чотири вороги, наші сусіди, і що маємо чотири фронти. Сперта на таких міркуваннях концепція про „вороже оточення" скорше чи пізніше приведе українську політику до катастрофи, поминаючи вже факт, що багатьох колись засадничих справ, які ділили народи, сьогодні не існує. Схопити ритм майбутнього і звільнитись від ресантиментів минулого — це в загальних словах база для української зовнішньої політики, як її бачать і переживають наші в'язні в СССР.

Завдання еміґрації

Взаміну за цінні інформації, що їх я дістав від „Іка"-Білинського, я мусів зреванжуватись йому короткою, загальною інформацією про нашу політичну еміґрацію. Але ще поки я це зробив, я спитав його, яке уявлення мають там про нас тут. Воно, на жаль, дуже відбігає від нашої дійсности. Там уявляють собі, що тут — єдність, існує один центр, в якому працюють всі без різниці партії, навіть називають різні відомі українські прізвища. Стаття з червня 1954 року в „Правді" у зв'язку з переходом Крутія і ряд прізвищ українських політиків, що були в ній вміщені, викликали серед в'язнів враження, що всі вичислені в ній українські політики творять одну репрезентацію, що є тут українські збройні сили, що боротьбу в Україні наш центр використовує для ведення зовнішньої політики і для виборювання українській справі належного місця на Заході, зокрема в ЗДА. Ця віра така глибока, що якби сьогодні поїхав хтонебудь з еміґрації на Воркуту і переповів про справжній стан, а зокрема сказав би, яке маловірство панує серед деяких груп в силі українського народу, як недоцінюється його боротьбу і що ради сумнівних тактичних успіхів жертвується догмою, яка є сьогодні в Україні свята і за яку гинуть десятки тисяч людей, — такий інформатор не лише не знайшов би зрозуміння, його прямо потрактували б як совєтського аґента і правдоподібно довше як одну ніч він не пережив би в таборі Воркути. Вважали б, що це „стукач" підісланий большевиками для підкопування моралі української групи, і він скінчив би там, де сотні „стукачів" покінчили...

Поговоривши про фактичний стан на еміґрації і вказавши на об'єктивні його причини, ми довшу хвилю мовчали. Врешті мовчанку перервав Білинський словами: „Щастя, що там про це не знають". Диспропорція між дійсністю в Україні, між тим, як там ставлять справу і як розмінюється її тут на еміґрації на „дрібні", завелика, щоб голосними фразами чи апелями кінчити наші міркування. Нашим завданням було переповісти, по можливості якнайвірніше, почуте, а висновки зробить собі критичний читач сам.

Любомир О. Ортинський

[1] Гл. „Свобода" чч. 221 і 222.

П. А.

„ЗУБОЖІННЯ ТРУДЯЩИХ"

Лондон. Так звана „большевицька наука" зосталася далеко позаду від вільної науки в демократичних країнах. Це тому, що наука в комуністичних країнах служить наказам диктаторської партії, і науковці не мають права писати так, як вони думають. Комуністи приймають тільки ті твердження, які не розходяться з їх програмою і політикою. Все, що незгідне з „марксизмом-ленінізмом", вони визнають за „ворожу ідеологію".

Колись Маркс писав про „зубожіння пролетаріяту", як закон у капіталістичному господарстві. Йому здавалося, що в капіталістичному суспільстві робітники не можуть основно поліпшити свого життя, а тому вірив, що, перебуваючи в безвихідних злиднях, вони почнуть революцію і заведуть „диктатуру пролетаріяту". При цій „теорії зубожіння пролетаріяту" і досі лишилися комуністи. Ця теорія комуністам потрібна, бо дає їм віру, що голодні й голі робітники в різних країнах неминуче підуть за комуністами, щоб почати „пролетарську революцію".

Недавно французький комуніст Торез вмістив у комуністичнім журналі в Парижі статтю під назвою „Нові дані про зубожіння трудящих у капіталістичних країнах". Цю статтю передрукувала різномовна преса Совєтського Союзу. Торез, як і інші комуністи, намагається різними фальшуваннями доказати, начебто в Англії, Франції, Америці й інших вільних країнах робітникам живеться гірше як перед другою світовою війною, і що населення цих країн „вироджується".

Чи так воно є в країнах вільного світу, як пишуть комуністичні газети? Для прикладу можна взяти населення Лондону, в якому величезна більшість — це робітники. Цими днями вийшло звідомлення Лондонської Обласної Ради про стан здоров'я дітей Лондону від 5 до 15 років. Лікарі оглянули 20 тисяч дітей з різних частин міста та з різних кляс і зробили такий висновок: між 1949 і 1954 роком середній зріст хлопців збільшився на 0,5 інча, а вага — 3,5 фунта. У дівчат зріст за той самий час збільшився трохи менше як на 1 інч, а вага збільшилася на 2,5 фунта. Якщо діти Лондону не голодують, а ростуть і прибувають на вазі, то це — удар по всій „теорії зубожіння".

Торез відважується писати, що американські капіталісти „грабують" інші капіталістичні країни „особливо колоніяльні та напівколоніяльні", і частину своїх прибутків дають на оплату „робітничої аристократії". Америка не має ніяких колоній. Колонії має совєтська імперія, і вона їх дійсно грабує, як це бачимо в Україні, де Москва не раз так пограбувала населення, що люди вмирали мільйонами з голоду. Забезпечення американського народу харчуванням, одягом і приміщенням таке, що про це правди ніколи не скаже комуністична влада своїм рабам.

Торез особливо багато пише про „зубожіння" населення у Франції. Дійсно, оплата праці робітників і службовців у Франції нижча як була перед війною. Причиною цього — менша продукція французької промисловости, яка має старі машини і перестарілі способи виробництва. Але вже в 1955 році загальна продукція народного господарства Франції збільшилася на 70%, порівняно з 1938 роком. Це дає підставу робітникам у Франції домагатися збільшення заробітків. І вони цього досягають переговорами з підприємцями, а як ні, то страйками.

Французьким комуністам дуже неприємно, коли робітники досягають поліпшення своїх заробітків мирним шляхом, бо це, на їх думку, нищить „революційний дух" серед робітництва. Коли деякі промисловці, що не могли дати підвищення платні своїм робітникам, запропонували представникам профспілок перевірити бухгальтерські книги, то французькі комуністичні профспілки відмовилися від цього. Бо для них краще зруйнувати підприємство надмірними домаганнями, привести робітників до зубожіння, як дати їм спокійно працювати і заможно жити.

Торез нарікає на те, що французи тепер їдять менше хліба. В Англії населення також їсть менше хліба, як раніше. Чи це доказ „зубожіння пролетаріяту"? Зовсім навпаки! Це показує, що населення цих країн має поживніші харчі, їсть більше м'яса, риби, а хліб тут став на другому місці.

Англійський журналіст Кренкшов, який недавно мав розмову в Києві з членами уряду УССР, здивувався, що вони цікавилися цінами на хліб в Англії, а не цінами на м'ясо, масло, яйця і т. д. Це — доказ, що „зубожіння трудящих" треба шукати в СССР, де навіть хліба не вистачає.

ОРГАНІЗАТОР НОВОЇ НІМЕЦЬКОЇ АРМІЇ

Коли в поїзді між Мюнхеном і Нюрнберґом почав я переглядати часописи, в яких подавано відомости про покликання перших німецьких вояків до служби, то мій сусід, кинувши оком на задруковані сторінки, промовив, наче збувшись якогось тягару: „Но, нарешті!" Вправді, ця перша німецька армія чисельно не більша за „армію" німецьких хлопчаків, які кожної суботи „воюють" між собою на передмістях німецьких міст, але головне — початок зроблено.

Рівно 100 (сто) добровольців заміняло свій цивільний одяг на військові однострої, починаючи від підстаршини до генерала. Всі вони знайдуть застосування в міністерстві оборони та споріднених установах. Найважливішою особою між цими стома першими є генерал з трьома зірками, Адольф Ф. Гойзінґер. Він відігравав уже дотепер, в повоєнній Німеччині, одну з головних роль в підготові творення нової німецької армії. Сьогодні 58-літній генерал брав участь як молодий хорунжий в першій світовій війні. В р. 1922 дістався він на „курси військових провідників", бо військові академії для вишколу старшин генерального штабу Версальським договором були заборонені. Залізною волею, фаховим знанням та небуденним талантом здобув він у 1937 році місце в оперативному штабі головної команди німецької армії, а в 1940 році став його шефом.

Похилений над великою картою воєнних дій, виголошував шеф оперативного відділу генерал Гойзінґер в присутності Гітлера і інших генералів доповідь про положення на Східньому фронті. Коли перейшов він у своїй доповіді з Галицького фронту на північ і заявив, що „якщо армійська група біля озера Пейпус не буде знята, то загрожує нам"... — пролунав потрясаючий вибух, і кімната сповнилась вогнем і димом. Був це пам'ятний день 20 липня 1940 р., день, коли Гітлер мав згинути і звільнити Німеччину від свого божевілля.

Через два дні переслухували два ґестапівці генерала Гойзінґера, який лежав ранений у лікарні. По двох місяцях тюрми звільнено його від обвинувачення в участі в змові, з причини браку доказів. Але непевність, чи генерал Гойзінґер належав до групи змовників, закінчила його кар'єру в гітлерівській Німеччині.

Коли на повоєнному політичному обрії Німеччина почала займати чимраз видніше місце, а дозброєння стало питанням дня, — очі німецьких військовиків звернулися в першу чергу на Гойзінґера. А коли уряд персональної референтури, який видає оцінку та опінію про кожного старшину від полковника вгору, які зголосилися до нової німецької армії, видав осуд, що „особа генерала Гойзінґера надається на високий пост у військовому проводі" — не було ніякого сумніву, що він стане одним з головних творців нової німецької армії. Як військовий дорадник німецького уряду, ставив він завжди на перше місце військові плянування та студії над новою армією.

Відомий був спір між генералом Гойзінґером і полковником Боніним, який вважав, що оборонна лінія Німеччини повинна бути встановлена на кордоні обох її частин. Гойзінґер був зовсім протилежної думки. Його плян такий: Віддаль між Альпами і Північним морем, становить 700 кілометрів. Західньому світові не під силу розбудувати й укріпити цю оборонну лінію, а тим більше тримати її на випадок совєтського наступу. Це вимагало б величезних сил. Тому є тільки одна можливість проти совєтського наступу, а саме — рухома оборона. Оборонець мусить зі своєї сторони наступати на напасника, використовуючи для цього кожну нагоду. Тому в Західній Німеччині мусить стояти достатнє число панцерних дивізій, бо тільки рухомий спосіб ведення війни заповідає успішний її вислід. Сталий фронт — це повна програна.

Стратегічні погляди Гойзінґера поділяють всі штабові старшини, що входять у склад гуртка людей, в руки якого віддається долю німецьких дивізій. Треба зазначити, що генерал Гойзінґер тішився й тішиться найбільшим довір'ям канцлера Аденауера, і, якщо він хоче в якійсь парляментарній дебаті з військової ділянки скріпити свій арґумент, то заявляє: — „Так сказав генерал Гойзінґер".

Нестор

ПРИЙДУ...

Прийду на вулицю твою,
Коли прийду знов до міста —
Мов зачарований стою
І мить якусь не зрушу з місця.

Де в день погожий, весняний
Ми розчищали землю зранку,
Будинок, як блакить, ясний
Стоїть в зеленому серпанку.

І там, де в місячній імлі
Ми зустрічались в морі квітів,
Схиляють віття до землі
Рожеві яблука налиті.

Пахучі яблука. Сади.
Нової пісні переливи...
Тому приходжу я завжди
Такий схвильований, [щасливий.

ВАСИЛЬ ШЕВЧУК

Петро Голубенко

БОРИС АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ *)

(3)

До образу „Січі-матері" повернувся Антоненко-Давидович і в нарисі „На шляху до легкої слави" у збірнику „Землею українською", де він зробив таке порівняння: „Теперішній наш масовий потяг у літературу — це є продовження колишнього потягу на Січ, у степ, на волю. Це ніби новітнє козакування, і література наша — це ніби нова Січ, куди линуть і „слави добувати" і „на ворогові помститися" і „від нещасного кохання та всякої журби рятуватись"... Антоненко-Давидович висловив критичний погляд на такий масовий потяг у літературу і, зокрема, на хворобу віршування, яка переростає в графоманію. Але силою історичних обставин, у яких перебувала Україна, наша література дійсно відогравала ролю тієї Січі-матері, а літературна діяльність була своєрідним козакуванням. Українське відродження 20-х і пізніших років XIX в. відбувалося під гаслом саме такого „козакування": „Минулися її (України) козакування на полях бранних, не класти вже козакові меча свого на вагу долі; закозакує ж він тепер на полях солодкого віршування („песнопенія"). Так писав український романтик Шпигоцький. Літературна праця розглядалася як національна повинність і патріотична служба Україні. Антоненко-Давидович відзначає: „Якогонебудь 1908-1912 року майже все українське національне життя товклося коло літератури і на базі літератури... Література стала нам за той штандпункт, виходячи з якого в нас майстрували свою політику до 1917 року". „І не можна сказати, щоб це літературне козакування було безплідним і не лишало наслідків. Є всі підстави сказати, що це літературне козакування було духовою підготовою української національної революції, коли знову мечем, а не словами вирішувалась доля нації на полях бранних".

Після воєнної поразки українських визвольних змагань фронт боротьби знову пересунувся в літературу. На літературній „Січі" зібралася цього разу ціла когорта справжніх лицарів. Не за легкою славою і не ради особистої кар'єри ішли вони на літературну „Січ" і гуртувалися в „Ланці", „Ваплїте" і „Марсі"... Це був дійсно „літературний фронт", на якому легше було втратити голову, ніж здобути славу, але вони лишилися на своєму посту і були вірні своєму призначенню. Література була тут не тільки мистецтвом слова, а й мечем духовним у бротьбі з ворогом за свободу, національну гідність і честь України.

Серед цих лицарів був і Антоненко-Давидович. Це був типовий представник доби українського національного відродження. Україна, її минуле, сучасне й майбутнє — це те нерозривне коло, у якому він жив і навколо якого оберталася його уява і думка. Він так само, як і Микола Куліш і Микола Хвильовий, увесь прикипів до національної проблеми, Його патос — патос українського відродження 20-х років.

Дуже цікаво й повчально мандрувати з Антоненком-Давидовичем „Землею українською". Ось ми з ним „там, де тіні забутих днів" і забутих предків. На Хортиці. — „Де ж той Байда, де ж та Січа, стяг і гаківниця?" — питає він словами Шевченка. І ми чуємо його схвильований голос: „Пролетіла через століття кіньми вороними наша історія і заросла на могилах полином"... Потім, коли ми стоїмо з ним там, „де когут піє на три держави", він ніби продовжує цю думку: „Я люблю нашу історію. Я люблю її буйну, далеку, неповоротну романтику, яку жадні тенденції істориків не могли вкласти в Прокрустове ложе Польщі й Росії. Я люблю ступати її стертими вже слідами і в тих слідах шукати пахощів минулого. Я люблю історію, бо вона вмерла і живе; в сьогоднішніх днях мені іноді промайне копія її найкращих шедеврів. Я люблю її німі надгробки й могилки: вони промовистіші за багатьох лекторів і гіпотез. Я люблю історію: вона вчить багато чого. Я знаю, що часто я зловживаю цією любов'ю в своїх літературних вправах і може я передаю куті меду, але я не годен позбутись її. І я ладен геть зовсім зіпсувати свій — і без того тут зайвий — рефрен, щоб тільки ще раз вигукнути: я люблю нашу запашну історію і я дякую тому забутому вже давно випадкові, що познайомив мене з її хибами й добротами"...

Потім ми вертаємось з ним до сучасности. Донбас. Умань. Полісся. Тут, на Поліссі, Антоненко-Давидович знайомить нас із представником нової України, показує тип нового українця. Зовні — цей українець нагадує йому історичного Івана Гонту з Умані. Але тепер він розповідає про порцелянові вироби, про торфові поклади, про нову електрівню... Антоненко-Давидович із захопленням каже: „Я дивлюсь, як ходором ходять у такт словам його пишні полтавські вуса, і якесь незрозуміле, але тепле й радісне почуття охоплює мене... Бувши поетом, я б оце бахнув вірша... Власне — баляду. Баляду про те, як із аморфного, етнографічного „лемішки", дореволюційного хахла ,встав поволі на обидві ноги й заходився працювати не „по-хахлацькому" новий тип українця. Того, що реально й конкретно будує нову Україну".

„Росте Україна, і хочеться побачити її тоді, коли вся вона вилізе з дряговини", — такий його висновок з мандрівки „Землею українською". Він вірить: „Флюґер історії спроквола рипить на заржавілих петлях, повертаючись ліворуч до Харкова, до Києва, до Дніпра-Славути, до молодої, збудженої на світанку нашої епохи, України". І тут не втримується: „Читачу, ви пам'ятаєте Олесеве: „Яка краса відродження країни!"... Що ви, читачу, почуваєте, коли в антракті підбиваєте підсумки своїм враженням на виставі „Березоля"? Чи вам промовляє щонебудь грубезний фоліянт нашого академічного видання? Чи ви звернули увагу, як у тисячних тиражах розпросторює собі шлях у найглибші робітничі маси наша українська преса? Ви чуєте мільйонну веселу ходу школярів до українських шкіл? Чи чуєте, як у вогні великого відродження горить уся Україна?"

В ім'я цього відродження, в ім'я великого майбутнього України Антоненко-Давидович нещадно викриває залишки минулого рабства й відсталости і скеровує вогонь своєї пристрасти проти намагань московського большевизму іти старими шляхами російського імперіялізму у відношенні до України. „Весь свій поетичний запал Антоненко-Давидович кинув на боротьбу з холодними чужими вітрами, що гудуть з півночі", — зауважила совєтська критика, вказуючи на його твори „Паротяг ч. 273", „Вартовий Чапенко" та інші.

(Закінчення буде)

ЗА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКІЙ ВІЛЬНІЙ НАУЦІ

(З приводу Заг. Зборів Т-ва Прихильників УВУ)

Немає сумніву щодо цього, що українська громада в діяспорі високо цінить, шанує й любить українську науку. Немає теж сумніву, що більшість українців на чужині дорожить долею наших науковців, цих загартованих, випробуваних, жертвенних носіїв, національних українських традицій, української правди.

І тому ця українська громада на чужині радо допоможе — ми в те віримо — в міру сил українським науковцям в їхній праці. І тому вона прийме радо цю пригадку про те, що саме тепер треба висилати пожертви для Українського Вільного Університету, що сьогодні відзначує 35-ту річницю свого існування

Коли, як коли, але з такої великої нагоди, то є з нагоди вже 35-літнього існування (де в світі зміг би проіснувати без державної допомоги, другий такий університет аж 35 років?) нашого Українського Вільного Університету, наші пожертви мають бути особливо щедрі.

А це тим більше, що цей 35-літній ювілей УВУ збігається із 5-літнім існуванням на терені ЗДА Товариства Допомоги Українському Вільному Університетові, якого Управа під головуванням невтомного проф. Андрушкова тільки в цьому році зуміла вислати 2 тисячі долярів до Мюнхену для потреб української Альма Матер.

Про цей факт висилки допомоги, як і про пляни та турботи Т-ва дізнались ми під час Загальних Зборів Т-ва Прихильників УВУ, які відбулись в Ню Йорку на початку жовтня ц. р. в Домі Української Культури при 302-304 Вест 13 вулиця. Перебіг Загальних Зборів цього добродійного Т-ва, яке завдяки жертвенній праці невеликого числа скромних й невсипущих діячів добилося значних успіхів, підкреслив черговий раз знаний погляд: без незалежної української науки ні українська політика, ні громадські т-ва та інституції не сповнять своєї місії в боротьбі за визнання української справи серед народів світу. Адже українська політика, змагаючися з чужими претенсіями на наші землі, мусить звертатися за арґументами до української науки в вільному світі. Адже ж туди, де не може дійти український дипломат, туди зможе дійти голос українського науковця. Коли не можемо покищо вільно й правдиво заступати українську державну рацію на терені Об'єднаних Націй — то можемо через наших патріотів-науковців це робити на всіх наукових з'їздах, але ж для того треба допомогти, щоб наші науковці не були на голодному пайку. Для участи в міжнародних наукових з'їздах треба фондів, що їх ми можемо зібрати, треба доброї волі й зичливого ставлення до просьб і праці поодиноких, чи то членів Управи, чи збірщиків Т-ва Прихильників УВУ.

Це така важлива справа, що не диво, що вона була головною темою звітів Управи Т-ва Прихильників УВУ, яке тепер має 100 дійсних і втроє стільки спомагаючих членів. Вона була головною темою виступів в дискусії; вона нарешті буде основним мотивом діяльности нової Управи, що в її склад входять: проф. д-р О. Андрушків — голова, проф. д-р В. Стецюк, д-р І. Карапінка, мґр. В. Кульчицький, д-р Богданський, проф. Савчук. Контрольна Комісія: проф. д-р Кость Кисілевський, проф. д-р В. Лев, д-р О. Темницький, проф. д-р Чировський й д-р С. Галамай. Загальні Збори показали, що Т-во вкладало й вкладатиме багато енерґії й часу для здійснення справи допомоги для української науки.

Сподіваємося, що українська громадськість всіма способами підтримуватиме вогнище української науки — Український Вільний Університет, складаючи датки через Т-во Прихильників УВУ.

С. Г.

● Сім совєтських журналістів, які подорожують по ЗДА, оглядали в Ню Йорку фільм „Оклагома", як гості державного департаменту. Вони виявили бажання побачити цей фільм, і їм приділили трьох перекладачів.

● У скелистих горах в Денвері панували сніговії, внаслідок яких згинули двоє людей. У Фрейзері, де Айзенгавер любить ловити рибу, температура вала до 26-ох ступнів.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Трентон, Н. Дж.

На допомогу залишенцям

Матірний Союз Українок та філія ОДУМ-у в місті Трентоні, влаштували спільний вечір-концерт, присвячений пам'яті Лесі Українки. Концерт відбувся 18 жовтня 1955 року в прекрасному приміщенні „Контемпорарі Авдиторіюм" при 176 Вест

Віра Цебенко

Стейт Стріт. Цей вечір-концерт вшанувала своєю присутністю рідна сестра поетеси, Ізидора Петрівна Косач-Борисова.

Програма вечора-концерту була добре підібрана. Дуже змістовну промову про життя і літературну творчість Лесі Українко прочитала пані М. Страдієнко. На фортепіяні прекрасно виконала пані Віра Цебенко Прелюд Ціс-моль В. Косенка та Етюд Ц-моль Шопена. А маленька Мартуся Стратієнко продеклямувала вірш про дитинство Лесі Українки. ОДУМ-івський дівочий квартет у складі: Ася Сенько, Валя Рудь, Валя Литвиненко та Катя Рудь (при фортепіяні панна Лія Рудь), відспівав пісню „Рідний Краю". Галя Максим'юк продеклямувала вірш „Сім Літер", а також п-ні В. Бондаренко вірш „В магазині квіток". Брати Олександер і Володимир Кириченки відспівали пісню: „О. принесіть мені пролісок з лісу", а пані Давія Кузик віліграла на скрипці „Баляду" — Вютау.

Але найулюбленішими точками програми вечора-концерту був виступ нашої талановитої співачки пані Віри Цебенко, яка проспівала: „Не співайте мені цієї пісні" — слова Лесі Українки, муз. Січинського, „Бабине літо" — Січинського, „Зимою" — Степового, а також „О, ще не всі умерли жалі" — Степового. При фортепіяні А. Людеке. Цей виступ на цьому вечорі-концерті справив дуже миле враження на всіх присутніх.

Розкішна кольоритність ліричних нюансів, своєрідна орієнтація на головніші й хвилюючі моменти, вдумливе відчуття суті пісенної краси, лагідний темперамент — це все те, що вимагається від кожного професійного співака. Співачка має власну студію і навчає в Трентоні багатьох українських, а також американських дітей. Громадські організації повинні подбати про відповідні репрезентаційні вечори української пісні за участю і керівництвом Віри Цебенко.

Весь дохід з вечора-концерту був призначений на допомогу залишенцям в Европі.

Г. Сенько

Міррей, Кент.

Українці в Міррей Стейт Каледж

Слово бурса відоме всім. Молоді й старші студенти, що мали нагоду бути „славними бурсаками", часто згадують важкі подвиги завзятих бурсаків. Зміст бурсацького гимну підбадьорював часто втомлених — голодних бурсаків й поривав їх у минуле. Харч — це одна із поважніших проблем бурсацького дня, але спритні бурсаки завжди вміли його організувати, не витрачаючи не так срібняків як енерґію. Бурса була і є джерелом студентської сатири й критики. Бурсаки — поети вміло змалювали бурсацьке життя в найбільш веселому вигляді; жертвою їх падали їхні опікуни й професори, що чомусь скоро забували своє недавнє минуле й кидали важкі колоди на шляху розважних бурсаків. Застосовувалося різного роду кари і т. п.

На терені американської бурси залишилася глибока традиція римської. Бурсаки суворо додержуються свого статуту. Вибирають голову своєї організації, яка на терені каледжу чи університету має велике значення і впливи на студентське життя. Видає доручення, накази, організує різного роду віча, на яких обговорюються всі студентські проблеми і плянується виступи поодиноких студентських груп у майбутньому.

"Murray State College" це один із поважніших каледжів на півдні ЗДА. Тут студенти точно додержуються своїх традицій починаючи від початку шкільно року на протязі цілого семестра.

Перший тиждень навчання — це горе „новикам", тобто молодим студентам, що вперше ступили у вир студентського життя, їм дається відповідний поділ тижня, що його вони мусять точно додержуватися й виконувати все те, що їм кажеться, зухвалець — герой, що не виконає задовільно своїх завдань, стає перед студентський суд при кінці тижня і тут його карається і то дуже суворо. Після такого суду багато покараних студентів-новиків не з'являються на початок наступного тижня до кляс, причини: наслідки кар, яких вони зазнали за невиконання своїх обов'язків.

На терені цього південного каледжу перебуває групка студентів українців, головним чином у відділі музики. В цьому ж відділі проф. Роман Придаткевич займає одно із дуже поважних місць, викладаючи історію музики, мітературу музики й грання на скрипці. Проф. Р. Придаткевич — це один із тих пропаґаторів нашого імени, один із визначних наших музиків - композиторів й мистець скрипки. Своїми концертами на терені ЗДА й Канади здобув симпатію численної чужої і вашої публіки. Американська й канадійська преса часто вміщує на своїх сторінках рецензії про виступи цього українського мистця.

Ми студенти українці горді з того, що маємо такого поважного опікуна, з яким часто поділяємося думками, дискутуємо на різні теми, головно музичні, й дістаємо від нього поради, що стають нам у великій пригоді. Ми також горді з того, що наші попередники, студенти українці, які залишили мури каледжу — залишили добре ім'я за собою і продовжують свою працю між молодими американцями, навчаючи в „Гай Скул"-ах. Сюди належать: Ганна Придаткевич, піяністка, "Master of Music," вчить в „Гай Скул" у Ню Йорку; Ярема Купчинський, челіст, "Master of Music", вчить в „Гай Скул" в Савт Іллс.; Маркіян Вачинський, скрипак - композитор, "Master of Music," вчить в „Гай Скул" в Делевер; Євген Турянський "Bachelor of S. of Biology"; Роман Бродиш (псевдонім) на останньому семестрі, скрипак і композитор; Степанія Команишин перейшла до іншого каледжу. В музичному відділі студіює ще три студенти українці: Любов Добровольська, піяністка з Филаделфії, Галина Савчак, піяністка з Филаделфії й Остап Страпецький, вокальний, з Елизабет, Н. Дж. Число студентів в "Murray State College" 900, вигідні мешканеві умови та порівнюючи до інших університетів низька оплата. Каледж має свої спортові дружини як: футбол, бейзбол і чудовий басейн до плавання.

В цьому каледжі на півдні існує гуртожиток і в ньому пливе бурхливе бурсацьке життя. Ми маленький гурток українців продовжуємо традицію української бурси.

Остап Страпецький

Гартфорд, Конн.

Громада при праці

По гарячих місяцях та по літньому відпочинку Гартфордська громада почала свою працю під патронатом місцевого відділу УККА.

В місяці вересні ми мали змогу вітати в нас Український Театр під мистецьким керівництвом В. Шашаровського.

В жовтні ми побачили нашу славну Капелю Бандуристів, виступ якої мав великий і дуже корисний відгомін у місцевій американській пресі.

Дня 6-го листопада відбулося Листопадове Свято з виповненою по береги залею.

На програму імпрези, яку започатковано відспіванням американського і закінчено відспіванням українського гимнів, склалась: промова (англійською мовою) В. Медведя, й українською мовою п. Р. Романишина, скрипкове сольо гостей, проф. В. Цісика, при фортепіяновому акомпаніяменті п. Стецури, деклямації дітей Української Вечірньої Школи, під управою п. Валко та деклямація п. Н. Гафткович, та вкінці виступ хору під диригентурою п. Олеся Пришляка.

Вже почалася в нас підготовка до виставки, яка відбудеться між 17 і 21 січня, як теж іде інтенсивна підготова до роковин проголошення Самостійности — 22 січня.

Р. Р.

Дітройт, Міш.

Виступ танцювальної групи при осередку СУМА „Київ".

В понеділок, дня 17-го жовтня ц. р. проводові СУМА „Київ" Дітройт - захід повелося зорганізувати виступ танцювальної групи в місті Вайандотте, Міш., в публічній школі Джемса Медізона.

Вже тиждень перед виступом місцеві газети повідомляли про приїзд українців, зазначуючи, що СУМА „Київ" — це одна з багатьох клітин американської організації молодих українців, завданням яких є інформувати захід про Україну та її боротьбу проти Росії. На цей виступ були запрошені учителі-ки та директори доооколишних шкіл в числі понад 300 осіб. Точно о год. 20-ій вечором понад 30 старших і юних сумівців-ок, всі в народних одягах, приїхали з Дітройту, щоб показати гостям народну ношу, танці, музику.

Програму відкрила пані Валко з Асоціяції Батьків й Учителів, управителька школи Медізон і передала слово М. Калиничеві, який англійською мовою привітав від осередку „Київ" присутніх та коротко з'ясував завдання і ціль СУМА на терені Америки і боротьбу цілого українського народу за визволення з-під російсько-большевицької неволі.

Дальшою програмою проводила подруга Марта Кусів, пояснюючи кожен виступ присутнім. Виступ добув багато признання і похвал збоку присутніх. Зокрема Комітет програми дякував голові Осередка Л. Футалі та танцювальній групі під керівництвом подруги М. Сулими та друга М. Терлецького і висловив надію незадовго знову зустрітися на такій гарній імпрезі. Кілька днів пізніше провід Осередка одержав від секретаріяту школи Медізон ще окремого листа з подякою.

М. К.

Шикаґо, Ілл.

Український відділ в університетській бібліотеці

Українська Студентська Громада в Шикаґо добула дозвіл на відкриття українського відділу в бібліотеці Університету міста Шикаґо. Для збірки книжок і грошей на ту ціль, покликано окремий комітет, який звернувся до громадянства із зверненням такого змісту:

„Відсутність інформацій про Україну і українців по Американських університетах неґативно відбивається на ставлення американських кругів до української справи. Виховуючись у високих школах на книжках, які часто замовчують, або викривляють українську дійсність в користь московських окупантів України, освічені американці здебільшого вважають Україну невід'ємною частиною Росії, українців утотожнюють із росіянами, а українську справу вважають внутрішньою проблемою СССР. Ніхто не відчуває цього дошкульніше, як українські студенти в Америці, які щоденно зустрічаються із незнанням про Україну не тільки у своїх колеґ-американців і чужинецьких студентів, але і у викладачів, що формують думку й наставлення молодого американського поколіиня.

Шоб хоч частинно заповнити цю прогалину, українські студенти міста Шикаґо й околиці, виступили з ініціятивою створення Українського Бібліотечного Фонду, з якого можна було б закупити необхідні джерельні книги про Україну на анґлійській чи українській та інших мовах. Цими книгами поповниться бібліотеку Шикаґівського Університету, як теж бібліотеки інших університетів міста. Створений для цієї цілі Діловий Комітет уже договорився у цій справі із Шикаґівським Університетом, який обіцяє відвести окреме місце у своїй бібліотеці для української збірки та співпрацювати у повищій акції. Цими днями покликано до життя громадський комітет для очолення цієї книжкової акції та громадянської над нею контролі.

Намічений Бібліотечний Фонд в сумі двох тисяч долярів мав би покрити кошти закупу книжок про Україну та принумерати української преси для університетських бібліотек.

Створення української бібліотеки в Шикаґівському університеті — це перший крок в напрямі і передумова для створення у майбутньому відділі українознавства при цій відомій високій школі, що буде являтись черговим завданням української громади в Шикаґо.

Успіх цієї важливої акції залежатиме одначе від жертвенности українського громадянства міста Шикаґо й околиці, зокрема українських церков, організацій, бизнесменів і професіоналістів".

Підписали це звернення: проф. Ілля Витанович, інж. Степан Куропась, мґр Володимир Нечай, інж. Турула, п. Наконечний, Богдан Боцюрків, Д. Пілецький, Михайло Мигаль.

К.

Ню Йорк, Н. Й.

Вшанування заслуженого діяча української культури

В неділю, 13-го листопада 1955 року, в Українській Православній Церкві св. Володимира в Ню Йорку був відправлений Молебень з нагоди 70 ліття з дня народження талановитого українського дириґента Нестора Городовенка, що культуру українського співу підніс до вершин мистецької досконалости і здобув заслужене признання мистця української пісні.

Молебень відправив о. митрат Л. Весоловський, який виголосив коротеньке слово про заслуги Ювілята перед Україною.

З почуття щирої пошани і пієтизму зібрався повний склад церковного хору з своїм дириґентом проф. В. Завітневичем на чолі і взяв участь у відправі.

На Молебні були приявні численні вірні, звеличники таланту Ювілята.

Наприкінці Молебня проспівано йому величне многоліття.

Н. Н.

НА УВАГУ ШАНОВНИМ АДРЕСАТАМ У Н ФОНДУ

При цьогорічній висилці листів Українського Народного Фонду, до окремих листів додано по два Рекорди Американського Конґресу в українській справі — у жовтих конвертах, з підписом відповідного Сенатора чи Конґресмена.

Ці Рекорди, в тих же конвертах, при бажанні, можна вислати окремо приватним особам — американцям, чи українцям, але треба мати на увазі, що на коверту необхідно наліпити трицентову поштову марку.

Без того Рекорд вернеться на адресу дотичного Сенатора, чи Конґресмена, для поштової оплати його, що, звичайно, було б дуже небажаним.

Український Конґресовий Комітет Америки

З наших буднів

НОВИЙ ГРОМАДЯНИН

Мій приятель отримав американське громадянство.

Факт самий собою дуже знаменний, якщо взяти до уваги, що мій приятель переступив п'ятдесятку, а ще досі не мав нагоди бути будь-чиїм громадянином. Може тому, що кожний режим замикав його, як професійного революціонера, до криміналу, даючи йому, натомість, прекрасну нагоду страждати за Україну.

Таку надзвичайну подію треба було відповідно вшанувати і мій друг, хоч сам не дуже трунковий хлоп, а все ж таки засидівся з свідками в нацбарі до пізнього вечора.

Прийшов додому в гарному, безжурному настрою, майже підтанцьовуючи на сходах. Дружини не застав у хаті, бо працювала на нічну зміну, зате були його три Грації, як називав свої донечки.

Наймешна, Христя, повинна вже була спати, але, користаючи з неприсутности батьків, стирчала ще грибком коло телевізора. Батько, випрямившись перед нею на ввесь ріст, сказав гордовито:

— Дочко, встань на струнко! Перед тобою стоїть громадянин З'єдинених Держав!

Маленька встала, подивилась на нього серйозними очима, подала йому ручку і промовила:

— Гратулюю тобі, тату! Ти зробив найрозумніше, що міг зробити за ціле твоє життя. Наайт, тату.

Піднесений на дусі такою похвалою, мій друг почимчикував по інших кімнатах.

Середуща, Надійка, вже спала, але тато не завагався її збудити.

— Вставай, дочко! Ти спиш, а тут розіграється подія історичної ваги!

— Що сталося, тату? — скрикнула спросоння Надійка.

— Що сталося? . . . Привітай батька! Він став громадянином світової потуги — Ю-Ес-Ей!

Доня аж підскочила на ліжку, так розсердилась!

— І ти мусів мене для того будити?! Не міг до завтра зачекати? .. Тату, ти, хіба, нетверезий!

Мій друг „вицофався" з кімнати, трохи спантеличений. Тепер уже вагався — чи нести радісну новину найстаршій доні, Уляні. Вона, між іншим, ще не спала, але вже крутила „льоки", сидячи перед дзеркалом. Поки мій друг встиг писнути слово, дочка, помітивши в дзеркалі батькову відбитку, сказала заохочуючим голосом:

— Не фатиґуйся, тату, я вже чула і знаю. Гратулюю тобі, тільки не раджу признаватись до того своїй партії, бо вона могла б і тебе до „хрунів" зарахувати.

Мій приятель втік, нібú змитий холодною водою. На другий день вранці не признався дружині, що він — новий громадянин . . .

Ікер.

За два роки тільки 100 осіб в ЗДА занедужає на дитячий параліч

Кензас Сіті, Мо. — Шеф Епідемічного Відділу при Уряді Публічного Здоров'я ЗДА д-р Александер Лангмюір реферував на зборах Американського Товариства Публічного Здоров'я в Кензас Сіті, Міссурі, про щеплення дітей вакциною д-ра Солка. Він твердить, що це щеплення цілком забезпечує дітей проти захворіння на поліо. Інший науковець заявив, що коли всі діти будуть нащеплені проти поліо, то через два роки, тобто в 1957 році в усій державі може бути не більше як 100 випадків захворіння на поліо. В останніх роках річно хворіло на цю недугу від 15.000 до 26,000 осіб. Як забезпечує дітей від поліо вакцина Солка, видко з таких даних: на 2,362,066 дітей, які не були нащеплені, кожна 7,500 хворіла на поліо, тобто всіх випадків цієї недуги було 7,500; на 2,334,109 дітей, нащеплених проти дитячого паралічу, тільки кожна 31,000 дитина захворіла на поліо, тобто всіх хворих в цій групі було тільки 76. Фахівці стверджують, що теперішня вакцина Солка зовсім безпечна і успішна, а тому всі батьки повинні дозволити нащепити нею своїх дітей. Одне щеплення цією вакциною забезпечує проти недуги, а друге і третє — тільки скріплюють силу першого.

● **Д-р Альфред Соколовський**, натуралізований в Австрії москаль, що, як службовець австрійського міністерства внутрішніх справ і перекладач, був зв'язковим з совєтською окупаційною владою, а в січні цього року був арештований большевиками є викрадений, несподівано вернувся до Відня. Після його арештування виявилось підозріння, що він весь час був совєтським аґентом, а арештували його тільки для того, щоб замаскувати його дійсну ролю.

● **Представник** Південної Кореї запротестував проти тенденцій декого з членів Об'єднаних Націй „заморозити" назавжди теперішній поділ Кореї. Він зажадав, щоб Об'єднані Нації проголосили неважним перемир'я, що його все одно комуністи безліч разів порушили.

● **Мартин Вільке** втік з совєтського робітничого батальйону до Західнього Берліну і працював у ньому, як робітник на будові. Щойно тоді, коли він впав з руштування і його взяли до шпиталю, виявилось, що це не Мартин, а Марта, 26-річна жінка та ще й мати 6-річного синка.

● **Чеський амбасадор** в Лондоні Гаск висловив гострий протест в англійському міністерстві закордонних справ проти встановлення невідомими особами в його кабінеті мікрофона для підслухування розмов. Міністерство передало поліції цю справу для переведення слідства, а потім подало Гаскові до відома назву фірми, в якій заловлено цей підслуховий апарат, дату, коли його встановлено, і особу, яка це зробила: це був службовець чеської амбасади, комуністичний агент, що мав стежити за власним амбасадором. Коли Гаскові це сказали, він почервонів, як червоний прапор.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим співвласниками 17-мільйонового маєтку УНСоюзу.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

УВАГА! БРУКЛИН, Н. Й.
Відділ ч. 158, УНСоюзу
З огляду на тяжку недугу відділового секретаря, п. М. Баглая, прохаємо членів принести вкладки до Українського Національного Дому, 216 Grand St. Brooklyn, N. Y. Вкладки будемо відбирати від 6 до 8 години вечорами.
Юліян Павчак,
Предсідник Відд. 158